

Töö autor: Karl Marten Kristenprun

Kallis Helen

Mina olen Karl, Sinu õe Maarja lapselaps. Täna on 24. veebruar 2024. aastal. Kirjutan Sulle tuleviku vaates. Eesti Vabariik sai täna 106-aastaseks. Rõõmuhõiskeid varjutas aga kurbus. Vanaema Maarja heitis täna, meie kalli isamaa sünnipäeval, 97-aastaselt hinge. Mulle meenusid Sina, Helen – vanaema õde ja parim sõber –, kes tema jaoks kunagi unustuste hõlma ei vajunud. Sidet te vahel näis võimatu murda, kuni teie rada olude sunnil 1944. aastal lahku läks. Sina jäid kodumaale, vanaema aga läks paadiga Rootsi. „Ära mine,“ ütlesid Sina, „jää siia!“ Kuid kuidas sai ta mitte minna? Ta teadis ju, et luuletajaid ootab ees kurvematest kurvem saatus. Ent et ka ligimestele end mängib tragöödia vaatus? Et ka loomeinimese mahajäänud perekond jalgadest kinni võetakse ja rongi tassitakse? Oi, seda ei kujutanud vanaema iialgi ette! Ei osanud keegi ette näha, et 1949. aastal Sind ja te ema Siberisse viiakse. Just siis tekkis te vahele sein, mis liialt paks, et keegi seda murda suudaks.

Vanaema, süütundest ja haletsusest nõrk, nuttis mulle veel aastakümneid hiljem, kuidas Underi „Jõulutervitus 1941“ justkui tema mõtted paberile asetanud oleks. Igatsus, kurbus, viha – need olid ainukesed emotsioonid, mis Maarjale veel alles jäänud olid. Kas kunagi ka rõõm te hingedesse naaseb?

Ikka mõtlen neile, kes siit viidi... Taeva poole karjub nende äng.

Nagu oleksime kõik ses süüdi, et neil puudub- meil on söök ja süng!

Aralt ohkan nagu mõistukeeli, uskumata, et see täide läeks:

Kas me kunagi veel oma meeli saame tarvitada rõõmu hääks?

Jään eluks ajaks mäletama ümbrikku, mida vanaema tammepuust nikerdatud karbi sees hoidis. Pealtnäha võis see kokkuvolditud paberilipik tähtsusetu või tavaline tunduda, kuid meie jaoks mitte. Ümbrik peitis endas Sinu saadetud kirja, milles mõtted kõige julmemal viisil ritta olid pannud. „25. märtsil tõmmati meid emaga kaasa ning pisteti vagunisse, kus me juba 23. päeva järjest kui räpased rotid rabeleme. Nädal tagasi jäi ema haigeks. Tema äge köha on kulmineerunud rohekaskollase röga eritamisega, kogu keha on kuum, ta higistab nagu hull ning öösiti väriseb. Täna hommikul, kui olime kuhugi rongijaama jõudnud, tiriti ta vagunist välja ning üks virutati pauguga kinni. Üritasin karjuda, ema tagasi tõmmata, ohvitseri lüüa,

kuid minu kähedast hädakisast ei olnud seekord tolku... Kui rong uuesti liikuma hakkas, nägin vagunipilust, kuidas ema keha lamab liikumatult metsas puu najal, punane veretäpp otsa ees. Maarja, ema on surnud. Külmavereliselt mõrvatud. Ja SINA tapsid ta! SINA, Maarja, oma argpükslikkusega, oled tema surmas süüdi. SINA ja su kuradi luuletused! Kuidas võisid sa põgeneda, kui oleksid pidanud meid kaitsma?“ kirjutasid Sa vanaemale. See väike volditud paberilipik murdis vanaema ning ta süda purunes tuhandeks tükiks.

Nüüd mõtled, miks ma Sulle Su elu kohutavaimast perioodist pajatan, miks kurat ma Sulle Su elu silme ette voolin. Vaid Sinu ja me rahva valu ma mõista soovin. Sinu tulevikku helgeks muuta proovin. Kirja sisu Sulle lootust süstida soovib, sest miski lamab mu hinge peal hirmun'd, et tõde end igaveseks kinni sulgen'd, sest Maarja seda välja öelda ei julgen'd.

Kui vanaema täna suri, ärkas minus miski, mis valutab. Süttis tuli mu sees, mis põletab, kuni kõnelda pole ma üritan'd. Minu kohustus on kõnelda tõde, mida kartis ütelda Su õde. Tea, et vanaema Sind kunagi ei unustanud. Maarja Sind armastamast iialgi ei lakanud, ei vihkama hakanud. Sinust kallimat talle polnud. Hirm ja häbi temas võimust võtsid, kui puust karbi seest ümbriku avas. Ema ja Sinu kurb saatus siis tema õlgadele lamas. „Miks pidin ma kui argpüks pagema? Eestimaa pinnal ligimeste eest võitlema oleks pidanud, kuid jooksin nagu viimane narr! Selles kõiges süüdi ma olen,“ rääkis vanaema mulle ühel hilisel õhtutunnil. Maarja ei andestanud endale elupäevade lõpuni.

Helen, Sulle tulevikust nüüd kirjutan ja tõe ma paberisse lõimin. Keegi teist poleks suutnud tõrjuda Nõukogude võimu. Nii tülgastavalt võimas oli Stalini käsi, mis käskis, poos ja lasi. Ei Sina, Su ema, ei Maarja poleks suutnud pureda läbi kommunismi tugevast palgist, mis teid rahvast eraldas ning kaugele maapõhku eemaldas. Nõukogude võim teid tükkideks lõikas, vihalipu te keskele heiskas, seina te armastuse vahele ehitas.

Tean, Sa hetkel teadmatuses elad ning vihast, pettumusest pulbitsed. Kuid kõigel lõpp on kunagi... Praegu, 1949. aastal võib Sulle tunduda, et miski Sind kõigist piinadest vabastada ei saa. Kuid nelja aasta pärast ka Stalinile surm ei halasta ning üleliiduline amnestia Sind vabastab. Sa asumiselt naased, 1954. aastal juba Eestisse oled teel. Algas raske näib – tänavakive õigesti pead laduma ja veel must on meel. Kolme kuu möödudes päike aga paistma hakkab, halb tuju end matab ja Tartu külmhoonesse Sind vana sõber tööle võtab. Seal kohtud oma laste isaga ning peagi ka ametikõrgenduse pälvivid. Külmhoone juhataja koht Sulle säilib.

Kui maa päikese ümber viis tiiru teinud, ei tundu elul enam palju puudu olevat. Abikaasaga esimese maja soetad ning järglane teil tulekul. Heast saatusest Sul varsti vaid tükike puudu. Õele andestama pead, et õnn Sulle kuuluks. Kuniks Maarja veel elavate hulgas viibib, võimalus Sul päästa te tulevik mööda pole hiilin'd.

Kallis Helen, tea, et varsti tunneli lõpus valgust kaed ja kõik suuna paremuse poole seab. Keeruline veel mõista näib, kuid Maarja teid päästa poleks suutnud. Ta Sulle kirjutada pelgab, kuid Su vastu armastus tal selge. Süümepiin tal liigne hingel. Kui kord horisondil näed, et tulevik Sul helge terendab, siis tea, et ka selle kirja teine pool tõest helendab. Su valu ma lõpuni mõista ei suuda, kuid usu, üks kiri Maarjale Su saatuse muudab. Ümbrik, mida Maarja saada loodab, seinat vahel murda suudab. Ilma aga tühimik te hinge jääb. Viha ja vaen Maarja vastu Sind lõpuks kõige paremastki lahti rebib ning masendusse Sind ennast tirib. Andestus teid ühendaks ning armastust ja õnne süvendaks.

Et taas oma meeli rõõmu hääks tarvitada saaksite!

Karl